

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Personellerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Investigation of Burnout and Life Satisfaction of Care Personnel Working in Children's Homes in Terms of Various Variables

Gizem GÜLMEN¹, Mustafa KALE², Ayşe AVCI³

¹Uzm. Çocuk Gelişimci, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adana Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü, gzemtat17@gmail.com, ORCID:0000-0002-8153-9440

²Doç. Dr., Çağ Üniversitesi, MYO, Çocuk Gelişimi, mustafakale@gmail.com, ORCID:0000-0002-1764-2224

³Prof. Dr., Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, ayseavci@cağ.edu.tr, ORCID:0000-0001-5450-4659

ÖZ

Mevcut araştırmada çocuk evlerinde çalışan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeylerinin çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırma sosyal hizmet alanında görev yapan bakım personellerinin var olan durumlarını ortaya koymayı ve betimlemeyi amaçlayan betimsel modelde nicel bir araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 144 bakım personeli dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Tükenmişlik Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın analizinde SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır. Analizler sonucunda bakım personellerin tükenmişlik ve yaşam doyumunun medeni duruma, çocuk durumuna, eğitim düzeyine ve deneyim süresine göre farklılık göstermediği, kuruluş türüne ve yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk evleri, tükenmişlik, yaşam doyumu, bakım personeli

ABSTRACT

In the present study, it is aimed to examine the burnout and life satisfaction levels of care personnel working in children's homes in terms of various variables. For this purpose, the research was carried out as a quantitative research in a descriptive model aimed at revealing and defining the current situations of nursing staff working in the field of social work. 144 care personnel were included in the study. Personal Information Form, Burnout Scale and Life Satisfaction Scale were used as data collection tools. In the analysis of the research, SPSS 24.0 package program was used. As a result of the analyzes, it was determined that burnout and life satisfaction of nursing staff do not differ depending on marital status, child status, education level and length of experience, and they differ significantly depending on the type of organization and age.

Keywords: Children's homes, burnout, life satisfaction, care staff

Başvuru: 07.12.2021

Kabul: 22.03.2023

Atıf:
Gülmen, G., Kale, M. ve Avcı, A. (2023). Çocuk evlerinde çalışan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(2), 405-426. DOI: 10.33417/tsh.1033606

GİRİŞ

İnsan yaşamının önemli bir bölümünü çalışma yaşamı oluşturmaktadır. Çalışma yaşamında kurumsal talepler ve bu taleplerin karşılanması aşamasında kişinin yaşadığı stres, iş yükü sorumluluğu ile birleşince tükenmişliğe yol açabilmekte, bu durum yaşam doyumunu etkileyecek düzeyde olabilmektedir. Birçok meslek grubunda yaşanan bu durum, özellikle psikoloji, sosyal hizmet, eğitim gibi doğrudan insanlarla çalışan meslek gruplarında ayrıca önem taşımaktadır (Bulut, 2019; Gündüz, 2005; Kutlu ve Sinat, 2007; Oğuzberk ve Aydın, 2008). Bu meslek gruplarından biri de koruma altında kalan çocuklarla çalışan bakım personelleridir. Bakım personelleri, olumsuz durumlarla sık sık temas halinde olmaları ve ağır iş yükleri nedeniyle tükenmişlik yönünden riskli gruplar arasında yer almaktadır (Savicki ve Cooley, 1994). Bu nedenle çocuk koruma sisteminde görev yapanlar hassas bir alanda çalışmalarına bağlı olarak yüksek düzeyde stres ve tükenmişlik yaşamaktadır (Anderson, 2000). Tükenmişlik ve yaşam doyumu, çocuk evlerinde çalışan personellerin daha verimli ve çocukların menfaati doğrultusunda hizmet vermesi yönünden oldukça önemli kavramlardır. Tükenmiş insanların zamanla hizmet kalitesi azalabilmekte, çocukla veya çalışma arkadaşlarıyla kurulan ilişkilerde işlevsizlikler ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda tükenmişlik ve yaşam doyumu, üzerinde önemle durulması gereken konular haline gelmektedir (Aslan, 2016). Özellikle dezavantajlı gruplara hizmet veren personellerde, travma yaşamış kişi ya da gruplarla çalışmalarının etkisiyle tükenmişlik ve yaşam doyumsuzluğu görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında, çocuk evlerinde çalışan bakım personelleri sürekli olarak dezavantajlı aileler ve çocuklarla çalışmaktadır. Bakım hizmetleri; yardımseverlik, duyarlılık, sevecenlik ve fedakârlık gibi özellikleri kullanmayı gerektirir. (Hendekçi ve Gök-Uğur 2020; Aslan, 2016). Çocuk evlerinde görev yapan bakım personelleri korunma ihtiyacı olan çocuklarla yüz yüze ilişki kurmak, bedensel temasta bulunmak zorundadır. Personeller bu çocuklarla yoğun duygusal ilişkiler geliştirmekte, bir nevi çocukların ailesi gibi olmakta ve duygusal emek harcamaktadır (Koçak ve Gürsoy, 2018) Tükenmişlik, duygusal emek verilen çalışma alanlarında karşılaşılan bir sorun haline gelebilmektedir. Maslach, tükenmişliği daha çok insanlarla bire bir çalışmak zorunda olan kişilerde fiziksel bitkinlik ve yorgunluğa yol açan çaresizlik ve umutsuzluk duygularına sebebiyet veren ve iş dışında diğer unsurlara yansıyan bir olgu olarak tanımlamıştır (Bolat, 2011). Tükenmişliğin yoğun insan ilişkileri geliştiren çalışanlarda daha fazla olmasının sebebi, mesleğin zorunlu bir parçası olarak çalışanların hizmet alanlarla yakından ve sık ilişkiye geçmesi, talepleri karşılamakta zorlanmalarıdır (Eroğlu, 2014). Çalışma koşullarına bağlı çeşitli sorumluluklar sonucunda düşük iş doyumu meydana gelebilmektedir. Düşük iş doyumu sonucunda ortaya çıkan önemli bir kavram ise tükenmişlik sendromudur (Aslan, 2016). Çocuk refahı çalışanlarında sıklıkla görülen tükenmişlik sendromu, iş stresi sonucu oluşan olumsuz bir tepkidir (Kaynak ve Gökler, 2018). Bu durum insanların işle bütünleşmelerine engel oluşturmakta kişisel ve sosyal uyumlarını zedelemektedir (Gündüz, Çapri ve Gökçakan, 2013). Bu durumda insanların yaşam doyumları olumsuz etkilenebilmektedir. Sosyal hizmetler başta olmak üzere insan hizmetleri mesleklerinde çalışan bireyler, tükenmişliğin etkilerine karşı özellikle savunmasızdır (Bridgeman & Bridgeman ve Barone, 2018). Pek çok araştırma, ihmal

ve istismara uğramış çocuklarla temas düzeyleri göz önüne alındığında, çocuk refahı alanında çalışanların özellikle tükenmişlik düzeyi açısından risk altında olduğunu ve psikolojik sıkıntılardan daha fazla etkilenebileceklerini belirtmektedir (Kozlowski ve Bell, 2003; Meyers ve Cornille, 2002; Horowitz, 1998). Tükenmişliğin çocuk refahı alanında çalışanlarda daha yüksek oranda görülmesi ve yaşam doyumlarının bu personellerde düşük seyretmesi olumsuz deneyimlere katkıda bulunan faktörlerin incelenmesini gerektirir. Ayrıca bu faktörlerin tespit edilmesi erken müdahale için önemlidir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliği 15. Maddesi gereğince bakım evlerinde çalışan personelin, sorumluları belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre, bakım personelleri, çocuklar için güvenilir bir ortam sağlama, olumlu rol model olma, krize müdahalede etkin yaklaşımlar geliştirme ve çocukların yaşam becerilerini destekleme gibi görevlerinin yanı sıra tüm süreçte resmi yazışmaları yürütme ve raporlama gibi yoğun bir sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak, formal bakım verilen kurumsal yerlerde bakım hizmeti yalnızca fiziksel ihtiyaçların değil sosyal ve duygusal ihtiyaçların da karşılanmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda bakım personelleri uygun aile ortamına en yakın ortamı sağlayarak çocukların fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Tüm bu sorumluluklar için yine aynı yönetmelik gereği sadece üç personel görevlendirilmesi yetersizliklere neden olmaktadır (Semerci, Tural, Samancı & Acar, 2020). Çocuk evlerinde dönüşümlü olarak haftanın 7 günü aralıksız çalışan ortalama 3 bakım personeli, 6 ile 10 çocukla çalışmak durumunda kalmaktadır. Çocuk sayıları ve iş yükü özellikle deprem, sel vb. doğal afetler, savaş vb. durumlarda artış göstermektedir. Her biri özel ilgiye muhtaç olan çocukların öz bakımları, yaşam ünitesinin düzeni ve temizliği, çocuğa özgü yaklaşım geliştirme gibi yoğun iş yükü personelin tükenmişliğine yol açabilmekte, yaşam doyumları da olumsuz etkilenmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam doyumu kavramını, kişilerin içinde bulunduğu toplumun değerler sisteminde ve kültüründe kendi yaşamını algılayış biçimi olarak tanımlamaktadır (Öztürk, 2018). Diğer bir deyişle yaşam doyumu; kişilerarası ilişkileri, aile ve iş çevresine yönelik duyulan memnuniyet düzeyini, hedefleri ve hayattan beklentileri içermektedir. Kişilerin yaşamlarında mutlu ve huzurlu olmaları, beklentilerini büyük oranda karşılamaları, yaşama belli bir anlam yükleyebilmeleri yaşamdan tatmin olmaları ile ilişkilendirilir (Jan & Masood, 2007). Yaşam doyumu aile, sağlık, çalışma ortamı gibi unsurlarla hem duygusal hem bilişsel olarak çok yönlü değerlendirilmesi gereken bir kavramdır (Diener vd., 1999). Yaşamda stresli durumlarla karşılaşıldığında bireylerin heves ve coşku hislerinde azalma meydana gelebilir. Bu durumda kişinin yaşama dair değerlendirmeleri olumsuz olabilir. Bu olumsuz değerlendirme kişilerin çalışma yaşamını etkileyebilir. Çocuklarla çalışan bakım personelinin, sevecen ve hoşgörülü bir yaklaşım sergileyerek çocuklarla duygusal bağ kurması gerekmektedir. Ancak yaşama dair olumsuz değerlendirmeye sahip bakım personeli, çocuklarla etkileşime girerken duygularını yeterince gösteremeyebilir. Çalışma ortamından olumlu duygularla ayrılmak yaşama dair algıları pozitif yönde etkileyebilir. Diğer yandan çalışma ortamına olumsuz duygular besleyen kişilerin yaşama dair algıları

da olumsuz olabilir. Çocuk refahı alanında çalışan bakım personelleri aralıksız olarak hizmet verdiklerinden kendi aile ve sosyal yaşantılarına zaman ayıramamakta, kurumun temizliği ve düzenini sağlarken kendi yaşam alanında düzenini sağlaması oldukça güç olabilir.

Çeşitli nedenlerle aile ortamında bakım ve sorumluluğu sağlanamayan, güvenli ve sevgi dolu bir ortamda yaşama hakkından yoksun kalan çocuklar korunma ihtiyacı içerisinde olabilmektedir. Bu çocukların içinde bulunduğu ortam, gelişimi için olumsuzluk teşkil ediyorsa korunma ve bakımlarında devlet kuruluşları yer almaktadır (Derya, 2020). Korunma ihtiyacı içerisinde olduğu tespit edilen çocukların hizmet süreci Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde sağlanmaktadır. Korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuğun tespiti sağlandıktan sonra hakkında korunma kararı alınarak yaş ve durumuna uygun kuruluşa yerleştirmek, sosyal hizmet kuruluşlarının görevidir. Bu kapsamda sosyal hizmet kuruluşlarında çocuk alanında çalışan bakım personelleri dezavantajlı kesimden gelen ailelerin korunma ve sevgi ihtiyacı içerisinde olan çocuklarının bakımını karşılamakta, yaşam becerilerini desteklemekte ve görev alanı olan yaşam ünitelerinde düzeni sağlamaktadır. Çocukların yüksek yararı ve refahı doğrultusunda ülkemizde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASHB) bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezlerine bağlı olarak çocuk evleri bulunmaktadır. Çocuk evleri, korunaklı bir alanda villa tipi evlerden oluşan yaş ve gelişim alanlarına göre ayrılan yaşam ünitelerinde aile ortamına benzer yaşam alanları sunma görevi ile açılmış bir kuruluş modelidir (Demirbaş-Özaydın, 2019). Kuruluş, çocukların birincil ihtiyaçların giderilmesi, uygun aile koşullarında çocukların büyüüp gelişmelerine olanak tanıyan yaklaşımlar geliştirilmesi gibi durumları içerebilmektedir. Bu durumlar çocuk alanında çalışan bakım personellerine çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Bakım personelleri, görev tanımları itibarıyla bu sorumlulukların getirdiği farklı stres faktörleriyle başa çıkmak durumunda kalmaktadır (Özkök, 2020). Ayrıca bakım hizmeti veren ve olumsuz yaşam deneyimi olan çocukların sorunlarına iyileştirici yaklaşım sergileyen bu bireylerin aşırı stresten dolayı tükenmişlik, yaşam doyumunda azalma gibi durumlarla karşılaşabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bakım hizmeti veren personellerin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeylerini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı çocuk evlerinde çalışan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeylerini çeşitli değişkenler yönünden incelemektir. Bu araştırmanın amacına yönelik ele alınan alt amaçlar:

- Medeni duruma göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları anlamlı farklılık var mıdır?
- Çocuk sahibi olma durumuna göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları anlamlı farklılık var mıdır?
- Eğitim durumuna göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyi ve yaşam doyumları anlamlı farklılık var mıdır?

- Çalışma süresine göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları anlamlı farklılık var mıdır?
- Çalışılan kuruluş türüne göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları anlamlı farklılık var mıdır?
- Yaşa göre bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumları düzeyleri anlamlı farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışma sosyal hizmet alanında görev yapan bakım personellerinin var olan durumlarını ortaya koymayı amaçlayan betimsel modelde nicel bir araştırmadır (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Adana Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı çocuk evleri ve çocuk evleri koordinasyon merkezinde görev yapan bakım personelleri oluşturmaktadır. Çocuk evi kuruluş modelinde çalışan personellerin sayısını tespit edebilmek amacıyla Adana Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlükleri ile iletişim sağlanmıştır. Kuruluş müdürleri ile yapılan bireysel görüşmelerde her iki kuruluşta toplam 170 personelin görev yaptığı bilgisi edinilmiştir. 26 bakım personeliyle yapılan bireysel görüşmelerde araştırmaya katılım göstermek istemediklerini belirtmelerinden dolayı araştırmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlamak isteyen personeller belirlenmiş, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 100'ü çocuk evlerinden, 44'ü Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezlerinden toplam 144 personel dâhil edilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde araştırmacının kurum çalışanı olması ve çalıştığı ilin diğer çocuk evlerine yakınlığı bakımından zaman, emek ve ekonomik açıdan ulaşılabilmesi kolay olması bakımından kolay örnekleme yönteminden faydalanılmıştır (Erkuş, 2013).

Tablo 1. Araştırmaya katılan bakım personellerine ait demografik bilgiler (n=144).

Değişken	Düzye	f	%
Medeni Durum	Evli	108	75,00
	Diğer	36	25,00
Yaş Düzeyi	25-34 Yaş	51	35,42
	35-44 Yaş	57	39,58
	45 ve Üstü Yaş	36	25,00
Eğitim Düzeyi	Lise	64	44,44
	Önlisans	38	26,39
	Lisans	42	29,17

Tablo 1. Araştırmaya katılan bakım personellerine ait demografik bilgiler (n=144). (devamı)

Çocuk Sahip Olma Durumu	Evet	112	77,78
	Hayır	32	22,22
Deneyim Süresi	0-4 Yıl	26	18,06
	5 ve Üstü Yıl	118	81,94
Çalışılan Kurum	Çocuk Evleri	100	69,44
	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi	44	30,56

Tablo 1 incelendiğinde 144 katılımcıdan 108'inin evli (%75) olduğu görülmekte, 36'sının ise bekâr (%25) olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 112'sinin çocuk sahibi (%77,78) olduğu 32'sinin ise çocuk sahibi olmadığı (%22,22) görülmektedir. 25-34 yaş grubunda olan 51 katılımcı (35,42), 35- 44 yaş grubunda olan 57 katılımcı (39,58) ve 45 yaş ve üstü 36 katılımcı (%55) bulunmaktadır. Katılımcılardan 118'inin 5 yıl ve üstü yıl (%81,94), 26'sının ise 0-4 yıl deneyime sahip (18,06) olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 100'ünün çocuk evlerinde (69,44), 44'ünün ise çocuk evleri koordinasyon merkezinde çalıştığı (30,56) görülmektedir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmada katılımcılara ait bilgileri içeren kişisel bilgi formu, Tükenmişlik Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılara ait bilgiler ve ölçek maddeleri dijital ortamda anket şeklinde Google Formlar aracılığıyla düzenlenerek anket formu oluşturulmuştur. Düzenlenen formdan elde edilen link internet temelli uygulamalar aracılığı ile katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcılara araştırmanın içeriği ve amacına yönelik taahhütname aracılığı ile bilgilendirme yapılmış, araştırmada kullanılan form ve ölçeklerdeki özel bilgilerin gizli tutulacağı, gerektiğinde araştırmadan çekilebilecekleri bilgileri aktarılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bilgi Formu altı maddeden oluşmakta olup formda yer alan sorular; yaş, çalışma süresi, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim durumu gibi kişisel bilgileri içermektedir.

Tükenmişlik Ölçeği

Çapri (2006) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçeye uyarlanan ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Yetişkinlere yönelik geliştirilmiştir. Tüm meslek gruplarına uygulanabilmektedir. Ölçek, 7'li likert tipi bir ölçek olup öz bildirim türündedir. Pines ve Aronson (1988) ölçeğin orijinalini Maslach Tükenmişlik Envanterinden faydalanarak geliştirmiştir. (Çapri, 2006). Ölçekte yer alan maddeler "1 hiçbir zaman" ve "7 her zaman" biçiminde puanlanmaktadır (Çapri, 2006). Ölçekten alınabilecek puan 1 ile 7 arasındadır. Ölçekten en fazla 7 en az 1 puan alınabilir. Puan hesaplaması yapılırken, 3, 6, 19 ve 20 maddeleri ters puanlanır. Ölçek tek boyutludur, alt boyutları bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puana göre tükenmişlik düzeyi

değişmektedir. Ölçekten “3 ve altı” puan alan kişiler herhangi bir tükenmişlik yaşamamakta; “3-4” arasında puan alanların tükenmişlik yönünden risk altında olmakta; “4-5” arasında puan alanlar tükenmişlik yaşamakta; “5 ve üzerinde” puan alanlar destek gerektiren bir tükenmişlik hali içindedir (Çapri, 2006). Tükenmişlik Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $\alpha=0,93$ olarak bulunmuştur (Çapri, 2006). Bakım veren personeller içinde tükenmişlik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına bakıldığında ölçümün oldukça yüksek bir iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu söylenebilmektedir ($\alpha = ,968$).

Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam Doyumu Ölçeği Diener vd. (1985) tarafından öğretmenlere yönelik geliştirilmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeği beş madde ve likert tipinde 7'li derecelendirmeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir (Dağlı ve Baysal, 2016). Ölçekten alınabilecek en az puan 5 en fazla ise 25'tir. 5'li likert tipindeki ölçek “Hiç katılmıyorum (1), Çok az katılıyorum (2), Orta düzeyde katılıyorum (3), Büyük oranda katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5)”, şeklindedir. Ölçek, Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmış olup, beş maddeden oluşmaktadır. Yetişkinlere yönelik tüm meslek gruplarında uygulanabilmektedir (Dağlı ve Baysal, 2016). Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,88 olarak hesaplanmış olup bu değer, uzmanlara göre mükemmel olarak yorumlanmaktadır (Dağlı ve Baysal, 2016). Bakım veren personeller içinde tükenmişlik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına bakıldığında ölçümün oldukça yüksek bir iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu söylenebilmektedir ($\alpha = ,881$).

Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Öncelikli olarak çalışmada dağılımın normal dağılıma uygunluğu incelenmiş ve dağılımın incelenmesinde merkezi eğilim ve yayılım ölçüleri ile normallik testleri hesaplanmıştır (Büyüköztürk, 2016, s.21). Bakım veren personelin tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının medeni duruma, çocuklarının olup olmasına, deneyim sürelerine ve çalıştıkları kuruluşa göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesinde iki değişken grup arasındaki farklılığı tespit etmek için kullanılan t testinden faydalanılmıştır. Alpar (2014)'a göre t testi hesaplanmadan önce söz konusu testin varsayımlarından normallik ve homojenlik kontrol edilir. Dağılımın normal dağılıma uygunluğuna ilişkin hesaplanan merkezi eğilim ve yayılım ölçüleri ile birlikte normallik testinden elde edilen sonuçlara göre dağılımın normal olduğu görülmüştür. Bakım veren personelin tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının yaş düzeylerine ve eğitim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesinde üç ve daha fazla değişken arasındaki farklılığı tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizinden faydalanılmış olup söz konusu testin normallik ve varyansların homojenliği sayılıları göz önünde bulundurulmuştur (Alpar, 2014). Tek yönlü varyans analizinden elde edilen sonuçlarda anlamlı bir farklılık olması durumunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu hesaplamak amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden olan ve en çok önerilen Tukey testinden faydalanılmıştır (Karasar, 2016). Tukey testi gruplardaki gözlem sayılarının eşit olması sayılısını

barındırmakla birlikte gözlem sayısının eşit olmadığı durumlarda kullanılabilen Tukey-Kramer hesaplamasından faydalanılmıştır (Lee ve Lee, 2018).

Tablo 2. Katılımcıların tükenmişlik ve yaşam doyumu ölçeklerinden almış oldukları puanlara ilişkin merkezi eğilim ve yayılım istatistikleri

	Tükenmişlik	Yaşam Doyumu
Ortalama	3,5261	14,5000
Ortanca	3,4286	14,5000
Mod	3,76	14
Standart Sapma	1,31445	4,55886
Varyans	1,728	20,783
Çarpıklık	,373	,029
Çarpıklığın Std. Hatası	,202	,202
Basıklık	-,278	-0,260
Basıklığın Std. Hatası	0,401	,401
Değişim Aralığı	5,86	20,00
En Düşük Puan	1,00	5,00
En Yüksek Puan	6,86	25,00
K-S	,061	,079
p	,200	,027
Cronbach α	,968	,881

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların Tükenmişlik ölçeğinden almış oldukları puanların 1 ile 6,86 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Tükenmişlik ölçeğinden alınan puanların ortalaması 3,52 olup dağılımın ortalamasının $\pm 1,31$ puan etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Tükenmişlik ölçeğinden alınan puanların dağılımında ortanca ve tepe değerinin, ortalamaya oldukça yakın olduğu görülmektedir bu durumda dağılımın simetrik bir dağılıma işaret ettiği söylenebilmektedir. Tükenmişlik ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına bakıldığında ölçümün oldukça yüksek bir iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu söylenebilmektedir ($\alpha = ,968$). Tükenmişlik ölçeğinden alınan puanların dağılımının normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde hem Kolmogorov- Smirnov normallik testinden elde edilen bulgular ($K-S = ,061$, $P > ,05$) dağılımın normal dağılımdan farklı olmadığını göstermekte hem de basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranının ± 2 aralığında olması dağılımın normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2012).

Katılımcıların Yaşam Doyumu ölçeğinden almış oldukları puanların 5 ile 25 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Yaşam Doyumu ölçeğinden alınan puanların ortalaması 14,50 olup dağılımın ortalamasının $\pm 4,55$ puan etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Yaşam Doyumu ölçeğinden alınan puanların dağılımında ortanca ve tepe değerinin ortalamaya oldukça yakın olduğu görülmekte olup dağılımın simetrik bir dağılıma işaret ettiği söylenebilmektedir. Yaşam Doyumu ölçeği ile yapılan ölçümün yüksek bir iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu söylenebilmektedir ($\alpha = ,881$). Yaşam

Doyumu ölçeğinden alınan puanların dağılımının normal dağılıma uygunluğu incelendiğinde her ne kadar Kolmogorov - Smirnov normallik testinden elde edilen bulgular ($K-S = ,027$, $P < ,05$) dağılımın normal dağılımdan farklı olduğu sonucunu ifade etse de basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranının ± 2 aralığında olması dağılımın normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

BULGULAR

Tablo 3. Bakım veren personelin medeni durumuna göre tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının dağılımlarına ilişkin istatistikler

Bağımlı Değişken	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	ss	t	Sd	p
Tükenmişlik	Evli	108	3,538	1,264	0,193	142	0,847
	Diğer	36	3,489	1,475			
Yaşam Doyumu	Evli	108	14,481	4,697	-0,084	142	0,933
	Diğer	36	14,556	4,178			

Tablo 3 incelendiğinde bakım veren personelin tükenmişlik ($t=0,193$, $p>,05$) ve yaşam doyumu ($t=-,084$, $p>,05$) puan ortalamalarının medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 4. Tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılığına ilişkin t testi bulguları

Bağımlı Değişken	Çocuk Durumu	N	$\bar{x}$	ss	t	Sd	p
Tükenmişlik	Evet	112	3,435	1,289	-1,558	142	0,122
	Hayır	32	3,844	1,372			
Yaşam Doyumu	Evet	112	14,705	4,643	1,011	142	0,314
	Hayır	32	13,781	4,241			

Tablo 4 incelendiğinde bakım veren personelin tükenmişlik ($t=-1,558$, $p>,05$) ve yaşam doyumu ($t=1,011$, $p>,05$) puan ortalamalarının çocuklarının olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 5. Tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının eğitim düzeyine göre farklılığına ilişkin Anova bulguları

Bağımlı Değişken	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
Tükenmişlik	Grup İçi	5,227	2	2,614	1,524	,221
	Gruplar Arası	241,845	141	1,715		
	Toplam	247,072	143			
Yaşam Doyumu	Grup İçi	74,769	2	37,384	1,819	,156
	Gruplar Arası	2897,231	141	20,548		
	Toplam	2972,000	143			

Tablo 5 incelendiğinde bakım veren personelin tükenmişlik ($F=1,524$, $p>,05$) ve yaşam doyumu ($F=1,819$, $p>,05$) puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 6. Tükenmişlik ve Yaşam doyumu puanlarının deneyime göre farklılığına ilişkin t testi bulguları

Bağımlı Değişken	Deneyim	N	$\bar{x}$	ss	t	Sd	p
Tükenmişlik	0-4 Yıl	26	3,654	1,222	0,546	142	0,586
	5 ve Üstü	118	3,498	1,337			
Yaşam Doyumu	0-4 Yıl	26	13,846	4,125	-0,807	142	0,421
	5 ve Üstü	118	14,644	4,653			

Tablo 6 incelendiğinde bakım veren personelin tükenmişlik ($t=,546$, $p>,05$) ve yaşam doyumu ($t=-,807$, $p>,05$) puan ortalamalarının deneyim sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 7. Tükenmişlik ve yaşam doyumu puanlarının çalışılan kuruluşa göre farklılığına ilişkin t testi bulguları

Bağımlı Değişken	Çalışılan Kuruluş	N	$\bar{x}$	ss	t	Sd	p
Tükenmişlik	Çocuk Evleri	100	3,791	1,331	3,821	142	0,00
	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi	44	2,923	1,065			
Yaşam Doyumu	Çocuk Evleri	100	14,060	4,677	-1,759	142	0,081
	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi	44	15,500	4,157			

Tablo 7 incelendiğinde bakım veren personellerin tükenmişlik puan ortalamalarının çalışılan kuruluşa göre anlamlı farklılaştığı görülmektedir ($t=3,821$, $p<,05$). Katılımcıların puan ortalamalarına bakıldığında çocuk evlerinde çalışan bakım personelinin tükenmişlik puanlarının çocuk evleri koordinasyon merkezinde çalışan bakım personelinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bakım veren personelin yaşam doyumu ($t=-1,759$, $p>,05$) puan ortalamalarının çalışılan kuruluşa göre anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 8. Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Puanlarının Yaş Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Anova Bulguları

Bağımlı Değişken	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Manidar Fark
Tükenmişlik	Grup İçi	17,958	2	8,979	5,526	,005	45 Üstü < 25-34 45 Üstü < 35-44
	Gruplar Arası	229,114	141	1,625			
	Toplam	247,072	143				
Yaşam Doyumu	Grup İçi	147,920	2	73,960	3,693	,027	45 Üstü > 25-34
	Gruplar Arası	2824,080	141	20,029			
	Toplam	2972,000	143				

Tükenmişlik Levene $F= 4,076$ $p<0,05$
Yaşam Doyumu Levene $F= ,416$ $p>0,05$

Tablo 8 incelendiğinde bakım veren personelin tükenmişlik ($F=5,526$, $p<,05$) ve yaşam doyumu ($F=3,693$, $p<,05$) puan ortalamalarının yaş düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın hangi yaş düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla tükenmişlik varyanslarının homojen olmamasından dolayı Tamhane'nin T2 Testi'nden, yaşam doyumunda ise Tukey HSD Testinden faydalanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 45 üstü yaşta olan bakım veren personelin tükenmişlik puan ortalamalarının 25-34 ve 35-44 yaş arasında olan personelden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmekte olup yine 45 ve üstü yaşta olan personelin yaşam doyumu puan ortalamasının 25-34 yaş arasında olan personelden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Bu araştırma çocuk evlerinde görev yapan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeylerini çeşitli değişkenler yönünden incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada yer alan altı hipotez sırayla tartışılmıştır.

Mevcut araştırmanın ilk hipotezi doğrultusunda bakım personellerinin medeni durumuna göre tükenmişlik ve yaşam doyumunun farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Tükenmişlik ve yaşam doyumunu etkileyen birçok etmen olsa da medeni durumun bu etmenlerden biri olmadığı belirtilmektedir (Taşdemir, 2020). Benzer şekilde akademisyenler üzerinde yapılan çalışmalarda evli akademisyenler ile dul veya boşanmış akademisyenlerin tükenmişlikleri ve yaşam doyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir (Taş, 2011; Polatçı, 2007; Ergin, 1995). Okul yöneticileri örneğinde ise medeni duruma göre tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Başol ve Altay, 2009). Bu çalışmaların bulguları, araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Vara (1999), hemşireleri örnekleme dâhil ettiği çalışmada evli hemşirelerin yaşam doyumu ile bekâr hemşirelerin yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin medeni durumlarına göre tükenmişlik düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bir diğer çalışmada da medeni durum ve tükenmişlik arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşma bulunmamıştır (Oğuzberk ve Aydın, 2009). Sünter vd. (2006) ise pratisyen hekimlerde tükenmişlik ve yaşam doyumu üzerinde medeni durumun etkisi olup olmadığını araştırmış ve sonuçlara göre medeni durum ile yaşam doyumu ve tükenmişlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit etmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren pek çok çalışmaya (Karaaslan, 2020; Mumcu, 2014; Budak ve Sürgevil, 2005) rastlanmaktadır. Bulgulardan farklı olarak literatürde medeni durumun tükenmişliği etkilediği çalışmalara da rastlanmaktadır (Izgar, 2001; Ergin, 1995; Lee ve Ashforth, 1993; Maslach ve Jackson, 1981). Maslach (1978), hekimler üzerine yapmış olduğu çalışmasında bekâr veya boşanmış çalışanların evli bireylerden daha fazla tükenmiş hissettiklerini bulmuştur. Evli yaşamın olası avantajlarından faydalandıkları için evlilerin zihinsel sağlıklarının daha iyi olabileceği

ve tükenmişliğin olumsuz etkilerinden daha az etkilenebilecekleri belirtilmiştir (Veenhoven, 1996). Maslach (2003) medeni durum açısından, bekârların evli olanlara göre tükenme risklerinin daha fazla olduğunu, boşanan bireylerin tükenme risklerinin ise bekârlara oranla daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ancak evli kalınan süre uzadıkça evlilikte birtakım sıkıntıların ve üstesinden gelinemeyecek zorlukların yaşanmasına bağlı olarak, bireylerin yaşam doyumları düşebilir (Kıraç-Çiftçi, 2021).

Araştırmanın ikinci hipotezine bakıldığında bakım veren personelin tükenmişlik ve yaşam doyumu puan ortalamaları çocuklarının olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Arslan ve Acar (2013), akademisyenler üzerinde demografik değişkenlerin yaşam doyumu ve tükenmişlik kavramları ile ilişkisini incelediği çalışmasında çocuk durumunun anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulgulamıştır. Solak (2021), sağlık çalışanları üzerinde yapmış olduğu çalışmada tükenmişlik ve yaşam doyumu ile çocuk durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir. Araştırmamızın bulgularıyla benzer olarak Fidan (2014) öğretmen örnekleminde yaşam doyumu ve tükenmişliğini etkileyen değişkenleri incelediği çalışmada tükenmişlik ve yaşam doyumunun çocuk sayısına göre farklılaşmadığını bulmuştur. Yakut vd. (2013), 314 sağlık çalışanında çocuk sahibi olma durumu ile tükenmişlik ve yaşam doyumu ilişkisini incelemiş, aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir. Literatürde araştırma bulguları ile paralellik gösteren pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Sivakcı, 2019; Katja vd., 2002; Wade, Cooley ve Savicki, 1986). Bu bulgulardan farklı olarak Koç (2019), sağlık çalışanlarında tükenmişliği incelemiş ve çocuk sahibi olmayanların tükenmişlik ölçeği toplam puanının çocuk sahibi olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Çocuk sahibi olma durumu ile tükenmişlik ve yaşam doyumu arasındaki anlamlı farklılığın ilişkilerde deneyim ve aile yaşamında problem durumunda başa çıkma stratejileri geliştirebilmeden kaynaklı olabileceği belirtilmiştir (Maslach, 1978). Hampton ve Marshall (2000), Amerikalılar ve Çinliler arasında tükenmişlik ve yaşam doyumunu incelediği çalışmada demografik değişkenleri incelemiştir. Araştırmada bulgularımızla bağlantılı olarak çocuk durumunun tükenmişlik ve yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Literatürde çocuk sahibi olma durumunun tükenmişlik ve yaşam doyumunu etkilemediğine ilişkin bulguların çoğunlukta olduğu görülmüş, bunun yanı sıra çocuk durumu ile tükenmişlik ve yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki bulan çalışmalar da sınırlı sayıda bulunmaktadır (Caringi, 2008; Nelson-Gardell ve Harris, 2003).

Üçüncü hipotezde bakım veren personelin tükenmişlik ve yaşam doyumu puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatür incelendiğinde araştırma sonuçları ile benzerlik gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (Malach-Pines, 2005; Maslach ve Jackson, 1981). Tekir vd. (2016), sağlık çalışanlarında tükenmişlik ve yaşam doyumunu incelediği çalışmada eğitim durumu ile tükenmişlik ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Erbay ve Aslan (2017), Ankara ilinde çocuk evlerinde çalışan bakım personelleri ile ev sorumluları arasındaki tükenmişlik düzeyini incelediği çalışmada eğitim durumu ile tükenmişlik arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Araştırmada katılımcıların

büyük çoğunluğu ön lisans mezunudur. Bakım personellerinin belli bir eğitim düzeyinde olma koşulu göz önünde bulundurulduğunda eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturmamış olabileceği belirtilmiştir. Benzer şekilde Ünal (2015), ilkokul ve ortaokul öğretmenleri üzerinde yapmış olduğu çalışmada tükenmişlik ve yaşam doyumunun eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmadığını tespit etmiştir. Araştırmamızda eğitim durumu açısından tükenmişlik ve yaşam doyumunda fark görülmemesi araştırma grubunun eğitim düzeylerinin birbirine yakın olmasına bağlı olabilir. Bazı araştırmalar, daha yüksek eğitim düzeyine sahip olanların, daha az eğitilmiş çalışanlara göre daha yüksek düzeyde tükenmişlik bildirdiğini bulmuştur (Diener, Lucas ve Oishi, 2006; Vara, 1999; Glisson ve Hemmelgarn, 1998). Eğitimin meslek ve statü gibi diğer değişkenlerle karıştırıldığı göz önüne alındığında, bu bulgunun nasıl olduğu açık değildir. Yüksek eğitilmiş kişilerin daha fazla sorumluluk ve daha yüksek stresli işlere sahip olmaları da mümkündür. Ya da daha yüksek eğitilmiş insanların işleri için daha yüksek beklentileri olabilir ve bu beklentiler gerçekleşmezse daha fazla sıkıntı yaşayabilirler. Eğitim seviyesinin bireylere üretkenlik sağlaması, daha sağlıklı ilişkiler kurması, daha iyi sağlık koşullarına ulaşması açısından imkânlar sunması, yaşam doyumunu üzerinde dolaylı yoldan etkili olduğu görüşü de araştırma bulgularımızdan farklı olarak savunulmaktadır (Dockery, 2010).

Araştırmanın dördüncü hipotezinde bakım veren personelin tükenmişlik ve yaşam doyumunu puan ortalamalarının deneyim süresine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmamıştır. Bu bulgu mevcut literatürle desteklenmektedir. Örneğin, Ay ve Avşaroğlu (2010), muhasebe çalışanlarında tükenmişlik ve yaşam doyumunu incelemiş ve araştırma sonucunda hizmet süresi ile tükenmişlik ve yaşam doyumunu arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit edilmiştir. Benzer şekilde verilen hizmet süresinin, mesleki tükenmişliği ve yaşam doyumunu istatistiksel düzeyde etkilemediğini belirten pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Kırılmaz, Çelen ve Sarp, 2003; Kalıncara ve Kalaycı, 2017). Leiter ve Harvie (1996) ruh sağlığı çalışanları için yılların deneyiminin tükenmişlikle hiçbir ilişkisi olmadığı sonucuna varmıştır. Literatürde birçok çalışma araştırma bulgularımızı desteklemektedir (Maslach ve Jackson, 1981; Ergin, 1995; Lee ve Ashforth, 1993). Çalışma süresi ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar çelişkili sonuçlar vermiştir. Tekir vd. (2016), çalışma süresi ile tükenmişlik ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada çalışma süresi fazla olanların tükenmişlik ortalamasının yüksek, yaşam doyumunu ortalamalarının ise düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu durum çalışma süresi fazla olanların daha çok iş yükü ve sorumluluğu olması ile ilişkilendirilmiştir. Avcı (2013), farklı meslek gruplarından kadın çalışanların demografik özelliklerinin yaşam doyumunu ve tükenmişlik ile ilişkisini incelediği çalışmada çalışma süresinin tükenmişlik ile arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğunu, yaşam doyumunu ile arasında ise ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuç mesleğin başlarında, çalışanların deneyimlerinin az olması nedeniyle duyarsız davranabildikleri, ilerleyen yıllarda kazanılan deneyimle birlikte duyarsızlaşmayla baş edebildikleri şeklinde yorumlanabilir (Aydemir vd., 2014). Kebapçı ve Akyolcu (2011), İstanbul ilinde acil servisinde çalışan 132 hemşireyi çalışmasına dâhil etmiş ve çalışma süresi ile tükenmişlik ve yaşam doyumunu düzeyini incelemiştir. Çalışma sonucunda çalışma

yaşamı haricinde sosyal etkinliklere zaman ayıramayan, çalışma süresi fazla olan ve ek mesaiye kalan hemşirelerin tükenmişlik düzeyini yüksek, yaşam doyumunu ise düşük bulmuştur. Bu durum yoğun çalışma saatlerine uzun süreli maruz kalma ve ani ölümlerle sık karşılaşma ile ilişkilendirilmiştir. Fazla iş yükü olan ve kaynakları azalan personellerin günlük yaşam aktivitelerine zaman ayıramamasından kaynaklı olarak tükenmişlik zamanla artabilmekte, yaşam doyumunu azalabilmektedir (Avşaroğlu vd., 2005).

Beşinci hipotezde bakım veren personellerin yaşam doyumunu puan ortalamasındaki değişikliğin çalışılan kuruluş modeline göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bununla birlikte bakım veren personelin tükenmişlik puan ortalamalarındaki değişikliğin çalışılan kuruluş modeline göre anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Katılımcıların puan ortalamalarına bakıldığında çocuk evlerinde çalışan bakım personelinin tükenmişlik puanları çocuk evleri koordinasyon merkezinde çalışan bakım personelinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu durum, çocuk evleri sitesinde görev yapan personellerin hem psikiyatrik tanısı olan hem de özel gereksinimi olan çocuklara bakım vermesi ile ilişkilendirilebilir. Çocuk evleri koordinasyon merkezi, yönetmelik gereği psikiyatrik tanısı bulunan, davranış bozukluğu olan veya özel gereksinimi bulunan çocuklara hizmet sağlamamaktadır. Ayrıca personel çocuk oranının da sonucu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Nitekim çocuk evlerinde bir bakım personeli ortalama 9-10 çocuğa bakım hizmeti sağlarken çocuk evleri koordinasyon merkezinde bakım personeli en fazla 5-6 çocuğa bakım hizmeti sağlamaktadır. Çalışanlara yüklenen fazla sorumluluk ve iş yükü tükenmişlik düzeyini etkilemektedir (Erbay ve Aslan, 2016). Pandemi sürecinde çocuk evleri sitesinde çalışan bakım personellerinin vardiya saatlerinin 24-48 sistemine göre düzenlenmesinin, çalışanların 24 saat hizmet vermesinin de sonucu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Çocuk evleri sitesinde çalışan personellerin ise mesai saatlerinde değişiklik olmamıştır. Çocuk evleri modelinde çalışan personelin tükenmişlik düzeyinin daha fazla olması sonucunun öngörülebilir bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

Altıncı hipotez doğrultusunda 45 üstü yaşta olan bakım veren personelin tükenmişlik puan ortalamalarının 25-34 yaş ve 35-44 yaş arasında olan personelden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca 45 ve üstü yaşta olan personelin yaşam doyumunu puan ortalamasının 25-34 yaş arasında olan personelden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde Armutçuk vd. (2011), yaş ve tükenmişlik arasında ters orantılı bir ilişki bulmuştur. Bu durum çalışmada deneyim ve karşılaşılan sorunlara çözüm üretme becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Genç yaş grubundaki katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin orta yaş arası katılımcılara göre daha yüksek olması, yaşı daha küçük olanların meslekleri gereği çeşitli riskleri içeren ortamlarda çalışma deneyimlerinin yetersiz olması ve gördükleri vaka sayısının az olmasından kaynaklanabilir (Çağlayaner, 2019). Benzer biçimde Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu (2001) doktorlarda tükenmişlik ve yaşam doyumunu incelediği çalışmada genç yaş grubunda yaşam doyumunun yüksek tükenmişliğin düşük olduğunu saptamıştır. Leiter ve Maslach (2015) 30 – 40 yaş arasında olan çalışanlara göre daha genç olanların tükenme düzeylerinin daha fazla olduğu, yaş arttıkça tükenmişliğin ve yaşam doyumunun azaldığını belirtmiştir. Bu durum muhtemelen yeni çalışanların kendilerini geliştirme

fırsatı bulamaması ve henüz başa çıkma yöntemleri geliştirmek için yeterli donanıma sahip olmaması ile açıklanabilir (Biter, 1990). Bu nedenle genç çalışanlar tükenmişliğe karşı daha savunmasız olacaktır. Diğer yandan genç çalışanlar arasında tükenmişlik düzeyinin 30-40 yaş üstü çalışanlara göre daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Kim vd., 2017; Bakker, Demerouti ve Verbeke, 2004). Genç çalışanın hevesli olması, olumsuz durumlarla karşılaşma olasılığının düşük olması, dikkatini ve enerjisini işe odaklaması, performansı olumlu yönde etkileyerek tükenmişliği azaltmış olabilir (Bakker, Demerouti ve Verbeke, 2004). Friedman ve Greenhaus (2000), Stalker ve Harvey (2003) yapmış oldukları çalışmalarda yaş arttıkça yaşam doyumunun arttığını bulmuşlardır. Doyumun yaş ile beraber artması; orta yaşlarda benlik denetiminin artması ve sorunlar ile başa çıkmada doğru yöntemlerin geliştirilmesi ile açıklanabilir (Ünlü ve Yürür, 2011). Benzer şekilde Charles, Reynolds ve Gatz (2001), 1971'den 1994'e kadar uzanan boylamsal çalışmalarında tükenmişlik ve yaşam doyumunda yaş faktörünü incelemiştir. Çalışma sonucunda yaş arttıkça yaşam doyumunun arttığını ve tükenmişliğin azaldığını tespit etmiştir. Munn, Barber ve Fritz (1996), çocuk hizmetlerinde çalışan uzmanlarla yaptıkları bir çalışmada, yaş ile tükenmişlik ve yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Araştırmaya göre uzmanların yaşı arttıkça tükenmişlik düzeyleri azalmakta, yaşam doyumunu azalmaktadır. Bu durum çocuk hizmetlerinde çalışan uzmanların deneyimleri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca olumsuz durumlarla karşılaşma sıklığının genç çalışanlarda daha az olmasının yaşam doyumunu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Recepoğlu (2013), öğretmenlerin yaşam doyumları ile yaşları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında yaşam doyumunun yaşa göre anlamlı şekilde farklılık göstermediğini bulmuştur. Yaşın artmasına bağlı olarak çok sayıda vaka gören ve krize müdahale etme becerisini geliştiren bakım personelleri bulgularda görüldüğü üzere tükenmişlikten nispeten daha az etkilenmiş olabilir. Sonuçlar özellikle çocuk alanında çalışan personellerinin tükenmişlik düzeylerinde ve yaşam doyumlarında yaş değişkeninin önemli bir faktör olduğunu gösteren diğer çalışmalarla uyumlu bulunmuştur (Caringi, 2008; Nelson-Gardell ve Harris, 2003). Tükenmişlik, kişinin kariyerinin ilk aşamalarında daha yaygın (Aslan, 2016) ve yaşam doyumunu gelişime açık genç bireylerde daha azdır (Diener vd., 2002). Araştırmalara göre yaşamdan alınan doyum elli yaşından sonra azalmaktadır, yaşamından en fazla doyum alan bireyler genç yetişkinler olarak belirtilmektedir (Başaran, 2016).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk refahı alanında çalışan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumunu düzeylerini etkileyen pek çok faktörün olabileceği söylenebilir. Bu çalışmada tükenmişlik ve yaşam doyumunu etkileyebilecek çeşitli değişkenler incelemeye alınmış olup çocuk evlerinde görev yapan bakım personellerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumunu puanlarının medeni durum, çocuk sahibi olup olmama, çalışma süresi ve eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bununla birlikte tükenmişlik ve yaşam doyumunu puan ortalamaları yaşa göre anlamlı farklılaşmaktadır. Buna göre 45 yaş üstü bakım personelinin tükenmişlik puan ortalamaları 25-34 ve

35-44 yaş arasında olan personelden anlamlı düzeyde daha düşüktür. Bakım veren personelin tükenmişlik puan ortalamaları çalışılan kuruluşa göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre çocuk evlerinde çalışan bakım personelinin tükenmişlik puanları çocuk evleri koordinasyon merkezlerinde çalışan bakım personelinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaşam doyumu puan ortalamalarının ise çalışılan kuruluşa göre anlamlı farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda belirlenen öneriler:

- Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım personellerine olumlu başa çıkma stilleri ve çocuğa uygun yaklaşım geliştirme konularında süpervizyon destekli sürekli eğitimler verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
- Çalışma saatlerinin bakım personellerinin sosyal yaşamını önemli ölçüde kısıtlamadan iş ve aile yaşamı taleplerinin çakışmaması için düzenlenmesi yaşam doyumunu yükseltebilecektir.
- Kurum yetkililerinin personel çocuk oranını azaltması önerilmektedir. Bu durum personelin her bir çocuğu gerçekten tanıması ve çocukla daha derin ve anlamlı ilişki geliştirmesine olanak tanıyabilir.
- Çocuk evlerinde çalışan bakım personellerinin tükenmişlik ve yaşam doyumlarını inceleyen nitel çalışmalar yapılabilir.
- Kuruluda çalışan psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve çocuk gelişimcilerden oluşan bir komisyon oluşturularak uzman desteğiyle personelin tükenmişlik ve yaşam doyumlarının belli aralıklarla tespiti yapılabilir.
- Genç yaşta olan katılımcılara yönelik krize müdahale konusunda seminerler verilebilir. Deneyimli personellerin deneyimlerini aktarabilecekleri resmi ve gayri resmi toplantılar sağlanarak bilgi aktarımı gerçekleştirilebilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırmanın uygulanabilmesi için Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden 30.06.2021 tarihinde Etik Kurul Onayı alınmıştır. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığından 31.08.2021 tarih ve 16 sayılı resmi yazı yoluyla araştırma için gerekli izinler alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Çalışmaya birinci yazar %40, ikinci yazar %30, üçüncü yazar %30 oranında katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alpar, R. (2014). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Anderson, D.G. (2000). Coping strategies and burnout among veteran child protection workers. *Child Abuse & Neglect*. 24(6), 839-848.

- Anıl, M., Yurtseven, A., Yurtseven, İ., Ülgen, M., Anıl, A. B., Helvacı, M., & Aksu, N. (2017). Çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlık öğrencilerinde tükenmişlik ve iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Archives of Pediatrics*, 52(2), 98-112.
- Armutçuk, A. K., Sevinç, Ö., Bozkurt, A. İ., Bostancı, M., & Zencir, M. (2011). Denizli Devlet Hastanesi'nde çalışan hekim dışı sağlık personelinde tükenmişlik düzeyi ve ilişkili faktörler. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (1), 15-20.
- Arslan, R., & Acar, B. N. (2013). A research on academics on life satisfaction, job satisfaction and professional burnout. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 18(3), 282-298.
- Aslan, E. (2016). *Ankara aile ve sosyal politikalar il müdürlüğüne bağlı çocuk evlerinde çalışan bakım elemanları ve çocuk evi sorumlularının iş doyum ve tükenmişlik düzeyleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Avcı, S. (2013). *Farklı mesleklerde çalışan kadınların yaşam doyum, iş doyum, tükenmişlik ve algılanan cinsiyet ayrımcılığı düzeylerinin depresyon ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyum iş doyum ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.
- Ay, M., & Avşaroğlu, S. (2010). Muhasebe çalışanlarının mesleki tükenmişlik, iş doyum ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1170-1189.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., & Verbeke, W. (2004). Using the job demands-resources model to predict burnout and performance. *Human Resource Management: Published in Cooperation with the School of Business Administration, The University of Michigan and in alliance with the Society of Human Resources Management*, 43(1), 83-104.
- Başaran, D. (2016). *Medeni durumun öğretmenlerin benlik saygısı ve yaşam doyum üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başol, G., & Altay, M. (2009). Eğitim yöneticisi ve öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 58(58), 191-216.
- Bridgeman, P. J., Bridgeman, M. B., & Barone, J. (2018). Burnout syndrome among healthcare professionals. *The Bulletin of the American Society of Hospital Pharmacists*, 75(3), 147-152.
- Bolat, O. İ. (2011). Öz yeterlilik ve tükenmişlik ilişkisi: lider-üye etkileşiminin aracılık etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 255-266.
- Budak, G., & Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerinde bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 95-108.
- Bulut, K. (2019). *Aile çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığına bağlı kuruluşlarda kalan çocukların*

- öfke ifade tarzları ile kuruluşlarda çalışanların tükenmişlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Caringi, J. C., Strolin-Goltzman, J., Lawson, H. A., McCarthy, M., Briar-Lawson, K., & Claiborne, N. (2008). Child welfare design teams: An intervention to improve workforce retention and facilitate organizational development. *Research on Social Work Practice*, 18(6), 565-574.
- Charles, S. T., Reynolds, C. A., & Gatz, M. (2001). Age-related differences and change in positive and negative affect over 23 years. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(1), 136.
- Caringi, J. C. (2008). Secondary traumatic stress and child welfare. *International Journal of Child & Family Welfare*, 11(4), 172-184.
- Çapri, B. (2006). Tükenmişlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 62-77.
- Çağlayaner, S. (2019). *Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çalışan meslek elemanlarının tükenmişlikleri ile psikolojik dayanıklılıkları ve umutları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Demirbaş-Özaydın, E. (2019). *Çocuk evleri sitesinde 6-12 yaş arası çocuklar ile çalışan bakım elemanlarının karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel bir çalışma.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Derya, E.S. (2020). *Çocuk evlerinde kalmakta olan 12-18 yaş arası ergenlerde algılanan sosyal destek, sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri ile duygusal davranışsal sorunların incelenmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E. D., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2002). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. *Handbook of Positive Psychology*, 2, 63-73.
- Dockery, A. M. (2010). Culture and wellbeing: The case of Indigenous Australians. *Social Indicators Research*, 99(2), 315-332.
- Erbay, E., & Aslan, E. (2017). Ankara aile ve sosyal politikalar il müdürlüğüne bağlı çocuk evlerinde çalışan bakım elemanları ve çocuk evi sorumlularının iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 535-556.
- Ergin, C. (1995). Akademisyenlerde tükenmişlik ve çeşitli stres kaynaklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1-2).
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Akademi.
- Eroğlu-Gün, Ş. (2014). Örgütlerde duygusal emek ve tükenmişlik ilişkisi üzerine bir araştırma.

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(1), 147-160

- Eroğlu, E. (2011). Örgütlerde iletişim kalitesini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 137-149.
- Fidan, H. (2014). *Ankara ilinde çalışan nakış öğretmenlerinin yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Friedman, S. D., & Greenhaus, J. H. (2000). Work and family allies or enemies?: What happens when business professionals confront life choices. *Oxford University Press*, 17(2), 89-95.
- Gündüz, B. (2005). İlköğretim öğretmenlerinde tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 152-166.
- Gündüz, B., Çapri, B., & Gökçakan, Z. (2013). Mesleki tükenmişlik, işle bütünleşme ve iş doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 29-49.
- Glisson, C., & Hemmelgarn, A. (1998). The effects of organizational climate and interorganizational coordination on the quality and outcomes of children's service systems. *Child Abuse & Neglect*, 22(5), 401-421.
- Hampton, N. Z., & Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy, and life satisfaction: A comparison between Americans and Chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation*, 66(3), 112-135.
- Hendekci, A. & Gök – Uğur, H. (2020). Bakım personellerinin yaşadığı sorunlar ve bakımdan etkilenme durumları. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 6(3), 538-44.
- Horowitz, H. S. (1998). Research issues in early childhood caries. *Community Dentistry And Oral Epidemiology*, 26(1), 67-81.
- Izgar, H. (2001). Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 27(27), 335-346.
- Kalınkara, V., & Kalaycı, İ. (2017). Yaşlıya evde bakım hizmeti veren bireylerde yaşam doyumu, bakım yükü ve tükenmişlik. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 10(2), 19-39.
- Karaaslan, İ. (2020). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik, iş doyumu ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gedik Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel irade algı çerçevesinde bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Katja, R., Päivi, Å. K., Marja-Terttu, T., & Pekka, L. (2002). Relationships Among adolescent subjective well-being, health behavior, and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-249.
- Kaynak, R. Ç., & Gökler, R. (2018). Çocuk refahı çalışanlarının tükenmişlik ve mesleki doyumları üzerine bir inceleme. *Akademik Hassasiyetler*, 5(9), 155-169.
- Kebapçı, A., & Akyolcu, N. (2011). Acil birimlerde çalışan hemşirelerde çalışma ortamının tükenmişlik düzeylerine etkisi. *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 11(2), 59-67.
- Kıraç-Çiftci, F. (2021). *Sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve sağlık algısının hasta aktivasyonu ve*

- yaşam doyumunu üzerine etkisi.* (Yayınlanmamış doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kırılmaz, A. Y., Çelen, Ü., & Sarp, N. (2003). İlköğretimde Çalışan bir Öğretmen Grubunda "Tükenmişlik Durumu" Araştırması. *İlköğretim Online*, 2(1), 463-484.
- Kim, S. E., & Han, J. Y. (2017). Clinical nurses job stress, emotional labor, nursing performance, and burnout in comprehensive nursing care service wards and general wards. *Journal of Korean Academy of Nursing Administration*, 23(3), 336-345.
- Koçak, O., & Gürsoy, G.M. (2018). Korunan emek ve tükenmişlik ilişkileri. Hak İş Uluslararası *Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (17), 161-181.
- Kozlowski, S.W.J. ve Bell, B.S. (2013). Work groups and teams in organizations. *Handbook of Psychology: Industrial and Organisation Psychology*. 11(2), 412–469.
- Kutlu, Y., & Sinat, Ö. (2007). Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerde tükenmişlik. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 17(3), 174-183.
- Lee, R. T., & Ashforth, B. E. (1993). A longitudinal study of burnout among supervisors and managers. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 54(3), 369-398.
- Lee, S., ve Lee, D. K. (2018). What is the proper way to apply the multiple comparison test?. *Korean Journal Of Anesthesiology*, 71(5), 353-360.
- Leiter, M. P., & Harvie, P. L. (1996). Burnout among mental health workers: A review and a research agenda. *International Journal of Social Psychiatry*, 42(2), 90-101.
- Leiter, M. P., Maslach, C., & Frame, K. (2015). Burnout. *The Encyclopedia of Clinical Psychology*, 1–7.
- Malach-Pines, A. (2005). The Burnout Measure, Short Version. *International Journal of Stress Management*, 12(1), 78–88. <https://doi.org/10.1037/1072-5245.12.1.78>
- Maslach, C. (1978). The client role in staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 34(4), 111-124.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Maslach, C. (2003). Job burnout: New directions in research and intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 12(5), 189-192.
- Meyers, T.W. ve Cornille, T.A. (2002). The trauma of traumatized children working. *Treating Compassion Fatigue*. 17(5), 39-55.
- Mumcu, L. (2014). *Beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi.*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Munn, E. K., Berber, C. E., & Fritz, J. J. (1996). Factors affecting the professional well-being of child life specialists. *Children's Health Care*, 25(2), 71-91.
- Nelson-Gardell, D., & Harris, D. (2003). Childhood abuse history, secondary traumatic stress, and child welfare workers. *Child Welfare*, 82(1). 22-26.
- Oğuzberk, M., & Aydın, A. (2008). Ruh sağlığı çalışanlarında tükenmişlik. *Klinik Psikiyatri*, 11(4), 167-179.

- Özkök, G. (2020). *Sosyal hizmet kurumlarında çalışan bakım personellerinin psikolojik dayanıklılıkları ile ikincil travma düzeyleri ve kaygı durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Polatçı, S. (2007). *Tükenmişlik sendromu ve tükenmişlik sendromuna etki eden faktörler*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Savicki, V., & Cooley, E. J. (1994). Burnout in child protective service workers: A longitudinal study. *Journal of Organizational Behavior*, 15(7), 655-666.
- Semerci, M., Tural, K., Acar, B. & Yaman, Ö. M. (2020). Çocuk evlerinde çalışan çocuk bakım elemanlarının yaşadıkları sorunlara yönelik niteliksel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 171-188.
- Sıvackı, S. (2019). *Tükenmişlik sendromunun ve iş doyumunun yaşam doymu ile ilişkisi: Özel sektör çalışanları üzerinde bir araştırma*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Solak, 7. (2021). *Sağlık çalışanlarında tükenmişlik sendromu ve yaşam doymu arasındaki ilişkide presentizm etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Sünter, A. T., Canbaz, S., Dabak, Ş., Öz, H., & Pekşen, Y. (2006). Pratisyen hekimlerde tükenmişlik, işe bağlı gerginlik ve iş doymu düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 16(1), 9-14.
- Stalker, C. & Harvey, C. (2003). Professional burnout in social service organizations: A review of theory, research, and prevention. *Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University, Partnerships for Children and Families Project*. 15(2), 1-56.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013). Using multivariate statistics (Sixth edition). *United States: Pearson Education*.
- Taş, İ. (2011). *Öğretmenlerde yaşamın anlamı, yaşam doymu, sosyal karşılaştırma ve iç-dış kontrol odağının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi. Sakarya.
- Taşdemir, O. (2020). *Öğretmenlerde prososyal davranışların iş doymu ve mesleki tükenmişlik ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Tekir, Ö., Çevik, C., Arık, S. & Çetin, G. (2016). Sağlık çalışanlarının tükenmişlik, iş doymu düzeyleri ve yaşam doymununun incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(2), 51-63.
- Ünal, S., Karlıdağ, R., & Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doymu düzeylerinin yaşam doymu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4(2), 113-118.
- Ünal, A. (2015). *İş doymu, yaşam doymu ve yaşam anlamı değişkenlerinin ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin mesleki bağlılıkları üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.
- Ünlü, O. & Yürür, S. (2015). Duygusal emek, duygusal tükenme ve görev/ bağlamsal performans ilişkisi: Yalova'da hizmet sektörü çalışanları ile bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0 (37) , 183-207.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doymu ve genel yaşam doymu arasındaki ilişkinin*

incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.

Yakut, H. İ., Kapısız, S. G., Durutuna, S., & Evran, A. (2013). Sağlık alanında çalışma yaşamında tükenmişlik. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(38), 1564-1571.

Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. *Journal of Clinical and Health Psychology*, 32(3), 1-58.

Wade, D. C., Cooley, E., & Savicki, V. (1986). A longitudinal study of burnout. *Children and Youth Services Review*, 8(2), 161-173.